

**INFORMACIÓN BÁSICA SOBRE A PROGRAMACIÓN DA MATERIA
FILOSOFÍA DO 4º CURSO DE ESO
ANO ACADÉMICO 2019-20**

BLOQUE 1. A FILOSOFÍA
FIB1.1.1. Define e utiliza conceptos como filosofía, mito, logos, saber, opinión, abstracto, concreto, razón, sentidos, arché, causa, monismo, dualismo, pluralismo, substancia ou prexuízo, e elabora un glosario con eles.
FIB1.1.2. Distingue entre, coñecer, opinar, argumentar, interpretar, razoar, analizar, criticar, descubrir e crear.
FIB1.2.1. Explica as diferenzas entre a explicación racional e a mitolóxica, en comparación tamén con algunhas características xerais das filosofías orientais.
FIB1.2.2. Le textos interpretativos e descritivos da formación do Cosmos e o ser humano, pertencentes ao campo mitolóxico e ao campo racional, e extrae semellanzas e diferenzas nas formulacións.
FIB1.3.1. Describe as primeiras respostas presocráticas á pregunta polo arché, coñece os seus autores e reflexiona por escrito sobre as solucións de interpretación da realidade expostas por Heráclito, Parménides e Demócrito.
FIB1.4.1. Compara a interpretación do ser humano e a sociedade defendida por Sócrates coa exposta por Protágoras, e argumenta a súa propia postura.
FIB1.5.1. Realiza pequenos ensaios, argumentando as súas opinións de xeito razoado, no que pretenda dar sentido a algún conxunto de experiencias.
FIB1.6.1. Diserta sobre as posibilidades da filosofía segundo as súas funcionalidades.

BLOQUE 2. IDENTIDADE PERSOAL
FIB2.9.1. Explica as teses máis importantes da teoría cognitiva acerca do coñecemento e a motivación.
FIB2.10.1. Explica as ideas centrais da teoría humanística sobre a motivación e expresa a súa opinión razoada ao respecto.
FIB2.10.2. Explica e compara a visión sobre a motivación da teoría cognitivista e a da teoría humanística sobre a motivación.
FIB2.11.1. Analiza e argumenta sobre textos breves e significativos de autores salientables sobre as emocións, e argumenta por escrito as propias opinións.
FIB2.12.1. Analiza textos e diserta sobre a incidencia das emocións, como a frustración, o desexo ou o amor, entre outras, na conduta humana.
FIB2.13.1. Argumenta sobre o papel das emocións para estimular a aprendizaxe, o rendemento, o logro de obxectivos e a resolución de problemas, entre outros procesos.
FIB2.14.1. Analiza textos en que se describe o papel das emocións como estímulo da iniciativa, a autonomía e o emprendemento.
FIB2.15.1. Desenvolve de forma colaborativa un glosario para publicar en internet, coa terminoloxía filosófica da unidade.
FIB2.16.1. Explica a teoría da alma de Platón.
FIB2.16.2. Explica a teoría da alma de Aristóteles.
FIB2.16.3. Argumenta a súa opinión sobre a relación entre o corpo e a mente ou alma.
FIB2.17.1. Explica o que é a introspección segundo Agostiño de Hipona, utilizando este tipo de pensamento en primeira persoa para describirse a si mesmo/a.
FIB2.18.1. Expón o significado da tese de Descartes "Penso, logo existo".
FIB2.18.2. Expón as súas reflexións sobre as implicacións do materialismo na súa descrición do ser humano.

FIB2.19.1. Explica o que é a vontade.
FIB2.20.1. Argumenta, desde o plano filosófico, sobre o papel das emocións na consideración do ser humano en canto tal.
FIB2.21.1. Expresa e desenvolve a idea de home como proxecto.

BLOQUE 3. SOCIALIZACIÓN
FIB3.3.1. Expresa algúns dos principais contidos culturais, como son as institucións, as ideas, as crenzas, os valores, os obxectos materiais, etc.
FIB3.3.2. Coñece os niveis aos que se realiza a internalización dos contidos culturais dunha sociedade; é dicir, a nivel biolóxico, afectivo e cognitivo.
FIB3.4.1. Describe a socialización primaria e secundaria.
FIB3.5.1. Explica as teses fundamentais sobre a orixe da sociedade e o Estado.
FIB3.6.1. Explica o que é unha civilización e pon exemplos fundamentados, e investiga e reflexiona sobre as semellanzas e as diferenzas entre oriente e occidente.
FIB3.7.1. Explica o que é a comunicación e reflexiona sobre as vantaxes e os inconvenientes cando a ferramenta para ela son as novas tecnoloxías.
FIB3.8.1. Reflexiona por escrito sobre o papel activo dun/dunha mesmo/a no seu contexto sociocultural, como ser capaz de innovar e xerar cambios culturais.
FIB3.9.1. Coñece o relativismo cultural e o etnocentrismo, e reflexiona sobre eles, expresando conclusións propias e achegando exemplos con feitos investigados e contrastados en internet

BLOQUE 4. PENSAMENTO
FIB4.5.1. Define algúns tipos de verdade, como son a verdade como correspondencia, a verdade segundo o pragmatismo americano e a verdade desde o perspectivismo.
FIB4.5.2. Reflexiona sobre a parte positiva de equivocarse e a importancia do erro como posibilidade de procura de novas estratexias e solucións.

BLOQUE 5. REALIDADE E METAFÍSICA
FIB5.1.1. Define e utiliza conceptos como metafísica, realidade, pregunta radical, esencia, natureza, cosmos, caos, creación, finalismo, continxente, mecanicismo e determinismo.
FIB5.1.2. Define o que é a metafísica, o seu obxecto de coñecemento e o seu modo característico de preguntar sobre a realidade.
FIB5.2.1. Expresa as dúas posibles respostas á pregunta pola orixe do Universo (é eterno ou foi creado), e expón as súas reflexións sobre as implicacións relixiosas e filosóficas de ambas as dúas.
FIB5.2.2. Expón as dúas posturas sobre a cuestión acerca de se o Universo ten unha finalidade, unha dirección, ou se non a ten, e argumenta filosoficamente a súa opinión ao respecto.
FIB5.2.3. Analiza textos cuxo punto de reflexión é a realidade física que nos rodea e os interrogantes filosóficos que suscita.
FIB5.3.1. Define o que é o determinismo e o indeterminismo, no marco da reflexión sobre se existe unha orde no Universo rexida por leis.
FIB5.4.1. Coñece as teses centrais do vitalismo de filósofos/as que reflexionan sobre a vida.
FIB5.4.2. Analiza textos literarios, filosóficos e científicos que versan sobre temas metafísicos como a existencia, a morte, o devir histórico ou o lugar do individuo na realidade, e expón as súas propias reflexións ao respecto.

BLOQUE 6. TRANSFORMACIÓN
FIB6.1.2. Analiza textos breves sobre o tema da liberdade, e argumenta a propia opinión.
FIB6.2.1. Explica o que é o libre albedrío e a facultade humana da vontade.

FIB6.3.1. Expón as súas reflexións sobre a posibilidade de que exista ou non o libre albedrío, tendo en conta os avances no coñecemento da xenética e a neurociencia.
FIB6.4.1. Argumenta sobre as posibilidades do ser humano de actuar libremente, tendo en conta que é un ser natural.
FIB6.5.1. Expresa diferentes posturas de filósofos en torno ao tema da liberdade.
FIB6.6.1. Define e utiliza conceptos como estética, creatividade, sinapse neuronal, imaxinación, pensamento diverxente, pensamento converxente e serendipia.
FIB6.7.1. Le e comenta textos breves e significativos sobre o mecanismo de aparición de ideas novas.
FIB6.7.2. Explica o que é a imaxinación e exemplifícaa mediante a redacción de relatos breves de temática filosófica
FIB6.8.1. Analiza textos de literatura fantástica, considerando os elementos especificamente creativos e reflexionando sobre eles.
FIB6.9.1. Explica as fases do proceso creativo.
FIB6.10.1. Utiliza a técnica de desenvolvemento da creatividade coñecida como de revisión de supostos e inversión, e aplícaa sobre algunha teoría filosófica ou científica.
FIB6.10.2. Explica as principais técnicas de desenvolvemento da creatividade.
FIB6.11.1. Utiliza de forma colectiva a técnica do brainstorming para reflexionar sobre temas filosóficos tratados durante o curso.
FIB6.12.1. Argumenta sobre o papel da liberdade como condición fundamental para a creación, e razoa a súa opinión.
FIB6.13.1. Explica as características das persoas especialmente creativas e algunhas das formas en que pode potenciarse esta condición.
FIB6.14.1. Argumenta sobre a importancia de asumir riscos e saír da chamada zona de confort para alcanzar metas e lograr resultados creativos e innovadores.

Aclaracións sobre a temporalización, o grao mínimo de consecución para superar a materia e os procedementos e instrumentos de avaliación.

Calendario escolar

1. Período Lectivo

Primeiro trimestre: do 16 de setembro ao 20 de decembro

Segundo trimestre: do 8 de xaneiro ao 3 de abril

Terceiro trimestre: do 14 de abril ao 30 de xuño

2. Interrupción das actividades lectivas:

Nadal: do 23 de decembro de 2009 ao 7 de xaneiro de 2019

Entroido: días 24, 25 e 26 de febreiro de 2019

Semana santa: do 6 ao 13 de abril de 2019

3. Datas de avaliación.

Primeira avaliación: 9, 10 e 11 de decembro

Segunda avaliación: 16, 17 e 18 de marzo

Terceira avaliación: 22, 23 e 24 de xuño

Filosofía: 3 sesións semanais

	1º Aval	2º Aval	3º Aval
setembro	6		
outubro	15		
novembro	12		
decembro	6	3	
		12	
		9	
		6	6
			12
			12
			6
Total sesións/período:	39	30	36
Total sesións/curso:	105		

O cálculo feito para o curso 2019-20 é de 105 sesións para as materias con 3 horas lectivas semanais. Os estándares de aprendizaxe son 75. Tendo en conta que se reservan para a realización de probas e revisións entre 15 e 20 sesións, a duras penas contamos cunha sesión para cada estándar. Sen embargo, non todos os estándares teñen a mesma complexidade e relevancia, nin tampouco todos os bloques temáticos teñen o mesmo número de estándares no bloque 2 agrúpanse 24 estándares. De modo que a previsión que se fai dende o Departamento é a de agrupar estándares cando sexa posible e impartir algo máis de un estándar por clase, tendo en conta que tamén un estándar pode ocupar varias sesións.

A temporalización preséntase contando co total das sesións estimadas, o cal vai a levar necesariamente a ter que facer axustes, xa que neste momento non se pode saber que clases van verse afectadas por festivos, actividades dentro ou fóra do centro, etc. . Isto nos deixa unha marxe de aproximadamente un 10-15% de incerteza sobre a cal pensamos que é unha estimación prudente, aínda que algo escasa. Os cambios significativos que se produzan respecto a esta programación serán sinalados nas actas de reunións de Departamento.

Resumo da temporalización:

Primeiro trimestre: 39 sesións

Bloque 1. A filosofía (8 estándares): 15 sesións

Bloque 2: A identidade persoal (24 estándares) : 24 sesións

Total estándares: 32

Segundo trimestre: 30 sesións

Bloque 3. Socialización (10 estándares): 15 sesións

Bloque 6. Transformación (17 estándares): 15 sesións

Total estándares: 27

Terceiro trimestre: 36 sesións

Bloque 4. Pensamento (8 estándares): 20 sesións

Bloque 5. Realidade e metafísica (8 estándares): 20 sesións

Total estándares: 16

Avaliación do de aprendizaxe do alumnado

Como se pode observar na programación a temporalización non se detalla para cada estándar senón para cada grupo de estándares pertencentes ós grupos sinalados na columna de contidos e criterios de avaliación. Isto é así porque segundo o que consideramos os requerimentos da propia materia para que sexa comprensible para o alumnado deste nivel é necesario abordar ós problemas fuxindo tanto da fragmentación como do tratamento tipo "pilulas" densificadas de coñecemento (que terminan resultando incomprensibles precisamente pola densidade) todo o que permita o currículo.

Este tipo de fragmentación de sentido, e o mesmo tempo de densificación, na lei fai moi difícil programar ó detalle a temporalización, así como os mecanismos de avaliación, xa non digamos sinalar con exactitude o tanto por cento que vai valer cada un destes estándares sobre os 75 que hai en total na materia. Por outra parte, non todos os estándares de avaliación presentan a mesma dificultade e extensión, nin teñen a mesma relevancia para acadar os obxectivos da etapa. Por iso optamos por considerar grupos de estándares pensamos que no conxunto, aínda que tamén os agrupamentos son diferentes tanto en extensión como en dificultade, consideramos que ó final terminan compensándose e, polo tanto, outorgámoslles o mesmo peso cara a avaliación

Deste modo, i) a cualificación de cada bloque xurdirá de diferentes tipos de actividades, entre elas poden incluírse probas escritas En principio (se esto varía se indicará nas actas de Departamento), as notas de cada bloque terán a seguinte composición:

- un 80% para o conxunto de actividades realizadas. O peso específico de cada actividade será dado a coñecer ao alumnado. Aqueles alumnos que non acaden un mínimo de 5 puntos nas diferentes actividades, deberán realizar un exame ou proba escrita tradicional.
- un 20% para a participación na aula, que se avaliará de acordo coa seguinte escala de valores

AVALIACIÓN DA PARTICIPACIÓN NA AULA: ESCALA DE VALORES

5: Sempre, 4: Case sempre, 3: Ás veces, 2: Poucas veces, 1: Case nunca ou nunca

Data	.....
Curso	.....
Alumno/a	.....
Tarefa	.....

	1ª Av	2ªAv	3ªAv	Global curso
ITEM	De 5 a 1	De 5 a 1	De 5 a 1	De 5 a 1
Asiste regularmente				
É puntual				
Responde a preguntas abertas				
Formula preguntas significativas				
Traballa en equipo				
É ordenado/a co material				
Presenta as tarefas no prazo				
TOTAIS:				
CUALIFICACIÓN:				

ii) A cualificación de cada avaliación resultará da media dos bloques avaliados en cada período.

iii) No caso de nun trimestre o traballo nun dos bloques non estivera rematado, a cualificación resultaría non da media dos bloques, senón dos traballos ou actividades realizadas en cada período dacordo co criterio establecido: 80% actividades (ou proba), +20% actividades participación na aula.

iv) No caso de que a cualificación sexa inferior a 5, realizarase unha proba de recuperación sobre o grupo de estándares avaliados durante o período.

v) A cualificación final da avaliación ordinaria de xuño será o resultado da media aritmética das cualificacións obtidas nas tres avaliacións (ou no seu caso das recuperacións, efectuadas durante o curso).

vi) Para o redondeo, na avaliación ordinaria, ao número enteiro superior, de ser o caso de conter decimais a media obtida, terase en conta: a) que os decimais sexan superiores a 0,5, b) as cualificacións específicas da participación na aula e c) que se teña dado unha evolución na aprendizaxe (observarase se as cualificacións últimas son superiores ás iniciais).

Procedementos e instrumentos de avaliación:

Segundo proceda para cada estándar de aprendizaxe e dependendo do tempo de que se dispoña e da dinámica e composición diversa de cada de cada clase utilizaranse os seguintes procedementos e instrumentos de avaliación para obter as cualificacións:

1º) Un conxunto de actividades realizadas en diferentes momentos do proceso, que poden ser substituídas por unha proba escrita por cada bloque temático ou cando un conxunto significativo de estándares o aconselle, como se indicará na programación de aula, na que se avaliará: i) a adquisición e adecuada utilización de conceptos, ii) a formulación de problemas e iii) o uso de argumentos, fixados nos estándares de aprendizaxe e nos criterios de avaliación, propios da materia e correspondentes a ese período académico. No caso de que a proba se compoña de diversas actividades, partes ou preguntas, o profesorado indicará previamente a valoración de cada unha, no caso de que non se detalle dita valoración se entende que todas valen o mesmo. Nalgúns

caso, e sempre que se considere oportuno, se facilitarán rúbricas. Cando a cualificación obtida sexa inferior a 5 puntos, se realizará unha proba ordinaria, destinada a recuperar eses contidos..

2º) As diferentes actividades que se realicen durante o curso requirirán o manexo de distintos tipos de materiais como exercicios de redacción sobre temas do currículo, pequenos controis, cuestionarios, exposicións orais, presentacións, mapas conceptuais, mapas mentais, lecturas guiadas, etc. O obxectivo deste amplo abano de actividades é o do utilizar os diferentes procedementos e instrumentos de avaliación suxeridos para cada estándar o grupo de estándares de aprendizaxe. As actividades deben ser recollidas no portafolio, que a profesora pode recoller e revisar en calquera momento do curso.

Outras consideracións importantes a ter en conta polo alumnado son as que se detallan a continuación.

a. Algunhas das actividades poderán ter carácter voluntario. Nese caso so se computarán as que teñan unha cualificación positiva e que permitan subir a media.

b. Nas actividades, probas ou controis especificarase o valor de cada cuestión. No caso de que non se especifique, sobreentenderase que todas valen o mesmo. No caso de traballar con actividades, proxectos, etc. intentarase proporcionar dende o inicio unha rúbrica.

c. No caso de non superar algunha das tres avaliacións o alumnado realizará, antes da avaliación seguinte, ou no seu caso antes da nota final, unha proba de recuperación.

d. Como norma xeral compre ter en conta que na cualificación de cada proba, ata un 5% poderá reservarse para valorar a corrección gramatical e ortográfica.

e. Se na avaliación ordinaria de xuño o alumnado non supera a materia terá en setembro a posibilidade de o facer mediante unha proba escrita na que deberán responder a cuestións relativas aos tres bloques de contido xa apuntados. Se este exame se compón de varias preguntas indícaráselle ao alumnado a valoración de cada unha delas de cara ao cómputo global. No caso de que non se especifique o valor de cada ítem se sobreentende que se dividen por igual entre a nota total (p.e.: se hai dúas preguntas a metade da nota é para cada pregunta).

f. Nas probas só se poderá usar material de apoio cando o profesorado así o indique. O uso de calquera tipo de material (fotocopias reducidas, pequenas anotacións, documentos electrónicos) ou o apoio ao alumnado por calquera medio (teléfono móbil, axuda oral directa), pode supoñer a anulación da proba, que deberá recuperarse nas probas ordinarias de recuperación. De darse esta situación na proba de recuperación, entenderíase que ese grupo de estándares non están recuperados e a cualificación podería ser igual a 0.

Criterios de cualificación:

En xeral, atenderase aos seguintes criterios:

A. Para a valoración do traballo na aula,:

Valoración do traballo na aula (cfr. escala de vlores):

- Realiza o traballo proposto.
- Responde a preguntas abertas.
- Formula preguntas significativas.
- Participa no grupo de traballo.
- Utiliza correctamente os materiais.
- Asiste regularmente.

B. Valoración dos traballos realizados.

Para a avaliación dos traballos, atenderase ós seguintes criterios: Con carácter xeral valorarase:

1. A pertinencia da información manexada.
2. A precisión no uso dos conceptos.
3. A capacidade de pensamento crítico.
4. A redacción.

Terase en conta se o alumnado:

- Estrutura o que escribe.
- Constrúe frases coherentes.
- Elabora un comezo e unha conclusión.

Valorarase así mesmo a presentación e corrección dos escritos:

1. Corrección gramatical e ortográfica.
2. Presentación.
3. Lexibilidade.

De acordo con este criterio, polo xeral, a valoración do exercicio farase atendendo ós niveis acadados en función das rúbricas que se elaborarán para cada actividade, proba, etc.

C. Probas

Realizaranse probas escritas, que poden ser diversas en función da temática traballada. De xeito xeral conterán:

1. Cuestións para desenvolver un tema relacionado cos problemas filosóficos, éticos, psicolóxicos traballados. Valorarase se:

1. A resposta é axeitada á pregunta.
2. Utiliza a información pertinente.
3. Define os conceptos.

II. Cuestións de carácter mais xeral e de sistematización e relación entre diversos aspectos dun tema. Valorarase se:

1. A súa análise é completa.
2. Relaciona e compara.
3. A extensión é axeitada ó contido.

III. Comprensión e explicación do contido dun texto.

1. Identifica o problema.
2. Identifica a tese, proposta, etc., plantexada polo autor/a do texto.
3. Identifica os argumentos que a sosteñen.

IV. Relaciona o contido do texto cos temas traballados

Con carácter xeral valorarase a capacidade de pensamento crítico así como a redacción. Terase en conta se o alumno:

1. Estrutura o que escribe.
2. Constrúe frases coherentes.
3. Elabora un comezo e unha conclusión.

Valorarase así mesmo a presentación e corrección dos escritos:

1. Corrección gramatical e ortográfica.
2. Presentación.
3. Lexibilidade.

Para a avaliación das lecturas propostas, poderá optarse pola modalidade de proba ou de traballo, segundo o profesorado considere oportuno.

Materiais e recursos didácticos

- Materiais creado polas profesoras. Aula virtual.
- Textos, vídeos, audios, bandas deseñadas, fotografías, prensa,
- Recursos web
- Materiais aportados polo propio alumnado.

